Vathy Zsuzsa

Groteszkek

Este tizenegykor idős úr telefonál. Írjam meg az egyik újságban, kéri, milyen nyomorult a helyzete annak, aki öreg és egyedül van. Nincs senkije, akivel szóba állhatna, szabályosan éhezik, azt a moslékot, amit az önkormányzat küld neki, nem bírja megenni, ma is vízben áztatott kenyeret ebédelt.

Itt félbeszakítom a telefonálómat, és megkérdezem tőle, nem túl válogatós-e? Nekem is vannak ismerőseim, akik önkormányzati ebédet kapnak – ugyanazt, amit az iskolások –, és olyan ismerőseim is vannak, akik szociális munkásként dolgoznak.

Válogatás?! Minden másnap tészta van, mondja, tarhonya vagy hideg kifőtt tészta és akkora hús, mint egy fém húszforintos. Egy deka, levélmérlegen megmérte, hozzá egy negyed uborka. És hányszor nem hozzák!

Hitetlenkedem, hogy-hogy nem hozzák? És hogy levélmérleg…

Mert itt minden maffia és összefonódás, mondja. Lopás, korrupció, rossz beidegződés, gonoszság. A kihordó, például – mit tudom én, kinek a kije – saját autóján hordja ki az ebédet, hatvanat egy nap, negyven forintért darabonként. Nem rossz kereset, igaz? És ha nem hozza, semmi következménye. A konyha telefonszáma nincs benn a telefonkönyvben, nyilván azért, mert a sok reklamációtól nem tudnának főzni – amikor a szociális osztályt sikerült felhívnom, azt kérdezték, ha nincs pénze ennivalóra, honnét van telefonra?

Egy kicsit még beszélgetünk – a korrupció, a maffiák és az összefonódások ügyében egyetértünk –, majd az ismeretlen úr elköszön, és elnézést kér a késői telefonért.

Mi a megoldás? Szerencsés az az ország, amelyiknek szociális kultúrája magas, és már iskolás korban gyakoroltatja a gyerekekkel az idősek látogatását, gondozását – az igazi megoldás azonban mégiscsak a család volna, lehetőleg a nagy család. Ez ma nálunk, ahol a népesség nem reprodukálja önmagát, csak vágyálom, s a jövő egyelőre úgy néz ki, jobb, ha ki-ki fölkészül az öregkor komorabb változatára.

Vagy mégse? A múlt hét végén a közgazdasági egyetemen családkongresszust tartottak. Sokan voltak. Csupa eltökélt ember jött el, aki el akarta mondani, amit fontosnak gondol, s a legtöbben elhozták magukkal a gyerekeiket is. Az aulát valami jóféle zsongás, öröm és izgalom töltötte be, elevenség, egymás iránti szolidaritás. Egy pillanatra fölvillant a lehetőség: magányos öregségre, lehet, mégis lesz megoldás?

Egy másik, még groteszkebb történet. Június elején, amikor a Kossuth tér közelében kijöttem egy nyilvános étkezdéből, cigányzenére figyeltem föl. Finom, lágy hangok hallatszottak, csak pengettek. Azután észre is vettem őket, kék, aranyzsinóros mellényben egy száztagú cigányzenekar állt a Vértanúk terén. Majd egy női hang is fölhangzott, instrukciókat adott különböző csoportoknak, innét menjenek oda, onnét ide.

Gyorsan elkanyarodtam a metró irányába, és azon töprengtem, mi lett volna, ha a sok vitát kiváltó szobor és törvény helyett Nagy Imre iránti tiszteletből – a tisztelők – közreadják a mártír miniszterelnök snagovi emlékiratait vagy levetítik a tárgyalásáról készült filmet. – Egy kicsit azért reménykedtem, hogy így lesz, nem így lett.

A június 7-i lapokból azután megtudtam, hogyan zajlott le az ünnepség. Kik koszorúztak, kik avatták föl a szobrot és hogy Nabucco, szavalatok, cigányzene stb. De megtudtam mást is. Hogy például Nagy Imre a sztálinistákon kívül leginkább megvetette az antikommunistákat és a kádáristákat (Eörsi István, Népszabadság). És fölöttébb mulatságos volna, ha épp ők próbálnának nemzeti oszlopszentet csinálni belőle.

Mielőtt folytattam volna az olvasást, kedvetlenül elidőztem ezeknél a mondatoknál.. Nagy Imre – ezek szerint – megvetett volna engem is, de a szüleimet még inkább. Ők ugyanis mindig kommunistaellenesek voltak, és rajtuk kívül – ha csak nem vesszük komolyan a kék cédulás választásokat – az ország fele legalább. Vagy Nagy Imre megvetett (volna) bennünket 47 és 53 között, de azután már nem? Arról nem beszélve, hogy '55–56-ra már antikommunista volt csaknem az egész ország. És csak így, egy kalap alá kell venni az antikommunistákat (bennünket) a kádáristákkal és a sztálinistákkal? Különös gondolkodás.

Végül az sem akármilyen agytornára késztet, hogy – a cikk írója szerint – Nagy Imre „mártíromságával erkölcsileg megmentette a szocializmus eszméjét". – Az említett eszmét, gondolom, nemes egyszerűséggel azonosítanunk kell az igazságos társadalom óhajával, mert ha azzal azonosítjuk, ami történt, ha túl sokat őrzünk meg a megvalósult szocializmus valóságából, akkor arra jutunk, nem lett volna szabad megmenteni. Bármit, csak azt ne.

Az újságokból tudom azt is, hogy az ünnepségen – talán tévedésből? – elhangzott Nagy Gáspár '83-ban írt, botrányt kavaró, szép verse is: „egyszer majd el kell temetNI és nekünk nem szabad feledNI a gyilkosokat néven nevezNI!" Végül az opera és a már említett kitűnő cigányzenekar zenéje.

Azóta is, ahányszor átmegyek a téren, a Báthory utca felé, a Vécsey utcába vagy a Nádor utcába (volt Münnich Ferenc utca), lehajtom a fejemet, és bocsánatot kérek Nagy Imrétől, amiért nem megyek oda – az avatottak által felavatott – szobrához.